

2. Úvod

Satelitní účet kultury ČR (dále také jako „účet kultury“) vznikl v reakci na rostoucí potřebu sledovat ekonomický význam kultury podle usnesení vlády ČR č. 1452 z roku 2008. Poprvé byl sestaven v ověřovací verzi za rok 2009. Na základě usnesení vlády č. 266 z roku 2015, které schválilo Státní kulturní politiku na období 2015–2020 s výhledem do roku 2025, bylo sestavování účtu kultury prodlouženo i na následující roky.

První vymezení sektoru kultury v roce 2009 vzniklo na základě dohody zainteresovaných institucí – Ministerstva kultury, Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu (NIPOS) a Českého statistického úřadu (ČSÚ).

Důležitým mezníkem byl Eurostatem organizovaný evropský projekt ESSnet Culture, který skončil na podzim roku 2011 a jehož cílem bylo sjednotit definici kulturního sektoru napříč Evropskou unií. Výsledky tohoto projektu zásadně ovlivnily aktualizaci metodiky účtu kultury od roku 2010 a staly se standardem pro jeho další sestavování. S postupným rozvojem analytických nástrojů a práce s dlouhodobými datovými řadami se také průběžně rozšiřoval okruh kulturních aktivit zahrnutých do účtu kultury.

Za rok 2023 byl účet kultury sestaven již popatnácté. Výsledky poskytují významné srovnání a možnost vyhodnotit ekonomické zotavení kulturního sektoru po pandemii onemocnění covid-19 s následky významných omezení v kulturním sektoru v letech 2020, 2021 a částečně v roce 2022.

2.1. Vymezení a členění sektoru kultury

Podle metodiky Eurostatu a závěrů projektu [ESSnet-Culture](#) jsou rozlišovány určité kulturní oblasti. Níže jsou uvedeny pouze čtyřmístné kódy použitých činností podle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE rev. 2. Celé názvy ekonomických činností jsou rozepsány v Příloze 1.

- **kulturní dědictví:** (91.01, 91.02, 91.03, 72.20 – ekonomické činnosti týkající se archeologie, 47.78, 47.79 – pouze část ekonomických činností náležících kultuře)
- **scénické umění:** (90.01, 90.02, 90.04)
- **výtvarné umění:** (74.10, 74.20, 90.03, část sekce C náležící uměleckým řemeslům)
- **periodický a neperiodický tisk:** (58.11, 58.13, 63.91, 74.30, 47.61, 47.62)
- **audiovizuální a interaktivní média:** (58.21, 59.11, 59.12, 59.13, 59.14, 59.20, 60.10, 60.20, 47.63, 77.22)
- **architektura:** (71.11)
- **reklama:** (73.11)
- **umělecké vzdělávání:** (85.52)
- **správa kultury vč. její podpory:** (84.11, 84.12 – u obou pouze část náležící kultuře, 94.99.2)

Z praktických důvodů spojených s náročností sběru a zpracování dat je nutné uvedené oblasti doplnit o další blíže neurčenou oblast, pro účely účtu nazvanou „neznámá oblast“. Ta zahrnuje údaje, které jsou známy pouze za celek (např. zdroje financování) a nelze je rozčlenit do konkrétních oblastí.

V rámci jednotlivých oblastí rozeznáváme kulturní aktivity jako je např. činnost muzeí a galerií a kulturní služby či statky (např. konzervace a archivace v rámci muzeí). Nositele těchto aktivit lze označit jako poskytovatele kulturních statků a služeb (dále také „poskytovatelé“). Mezi ně patří např. muzea, knihovny, divadla, rozhlas či televize. V souladu se zaměřením prováděných statistických šetření v kultuře Kult (MK) jsou poskytovatelé (respondenti šetření) přiřazeni k výše vymezeným kulturním oblastem následovně:

Oblast	Poskytovatel
Kulturní dědictví	historická památka; muzeum a galerie; archiv; knihovna
Scénické umění	divadlo; koncertní sál; hudební soubor; festival; kulturní dům
Výtvarné umění	výstavní sál
Periodický a neperiodický tisk	nakladatelství/vydavatelství; maloobchod s knihami
Audiovizuální a interaktivní média	výroba a distribuce audiovizuálních děl; rozhlas; televize; kinosál
Ostatní poskytovatelé	poskytovatelé, kteří nejsou zachyceni samostatně prostřednictvím statistických výkazů

Ve významné oblasti architektury se žádný jednoznačně vymezený poskytovatel – z důvodu nedostatku odpovídajících dat získávaných statistickými šetřeními – nenachází. Obvykle je rozsah kulturních oblastí širší než činnost poskytovatelů, kteří jsou do nich zařazeni. Poskytovatelé jsou tak vybranými – statisticky zvlášť sledovanými – reprezentanty jednotlivých oblastí, ačkoliv celou oblast zcela nepokrývají.

Údaji o ostatních poskytovatelích jsou zjišťovaná data o činnosti v těch kulturních oblastech, které nelze jednoznačně přiřadit k uvedeným poskytovatelům, např. maloobchodní prodej starožitností, uměleckých předmětů, tvorba hudebních nahrávek, služby designu, aktivity zpravodajských agentur, správní činnosti ministerstva kultury a jím řízených institucí atd. Z podobných důvodů jako v případě oblastí – tj. nemožnosti věrohodného rozčlenění souhrnných dat – je nezbytný předpoklad existence i tzv. „ostatních poskytovatelů“.

V souladu s přístupem Evropské Komise je kultura dále dělena na:

1. **tradiční a umělecký sektor,**
2. **audiovizuální a mediální sektor,**
3. **a kreativní sektor.**

Tradiční a umělecký sektor tvoří výtvarné a scénické umění, kulturní dědictví, umělecká řemesla a umělecké vzdělávání, **audiovizuální a mediální sektor** představuje film a video, televize a rozhlas, videohry, hudba, knihy a tisk. **Kreativní sektor** zahrnuje design, architekturu a reklamní průmysl. Toto trojí členění má význam z pohledu uplatňování tržních vztahů v kultuře a následně i rozdílných ekonomických výsledků kulturních oblastí. Již první výsledky účtu kultury z roku 2009 ukázaly významné ekonomické rozdíly mezi tradičními uměleckými aktivitami a činnostmi spojenými se správou a podporou kultury na jedné straně a ostatními oblastmi kulturního sektoru na straně druhé.

Tradiční oblasti zpravidla nejsou ekonomicky soběstačné a směřuje do nich přibližně 55–60 % veřejných výdajů na kulturu. Naproti tomu sektory jako je hudební průmysl, tisk, televizní a rozhlasové vysílání, výroba a distribuce audiovizuálních děl, tvorba videoher či činnosti v oblasti architektury, designu a reklamy mají zpravidla vyšší ekonomickou soběstačnost.

2.2. Zdroje dat a související problémy

K sestavení účtu kultury se využívají data z administrativních zdrojů i ze statistických zjišťování. Do první skupiny patří především údaje z veřejných rozpočtů (státní rozpočet, statní fondy a územní rozpočty – obcí a krajů).

Druhou skupinu tvoří zejména data získaná šetřením v domácnostech (statistika rodinných účtů, výběrové šetření pracovních sil) a dále statistickým zjišťováním přímo u kulturních institucí. Šetření v domácnostech provádí ČSÚ, který šetří také držitele licencí rozhlasového a televizního vysílání. Data od většiny dalších kulturních institucí sbírá NIPOS pomocí šetření Kult (MK). Některá data, zejména o zpravodajských agenturách, činnosti architektů, fotografické činnosti a činnosti reklamních agentur, maloobchodu aj., jsou získávána z podnikového zjišťování P 5-01, které provádí ČSÚ. Ze statistického zjišťování tohoto úřadu jsou získávána také data o neziskových institucích (šetření NI 1-01).

V roce 2014 byla v souladu s [novým metodickým vymezením Eurostatu](#) zkvalitněna metodika vyčíslení obratu zahraničního obchodu s kulturními službami a statky, k čemuž přispělo i vymezení výrobků uměleckých řemesel provedené Národním ústavem lidové kultury. Údaje za zahraniční obchod se zbožím jsou od roku 2021 přepočítávány aktualizovanou metodou, která reflektuje změnu vlastnictví mezi rezidenty a nerezidenty.

V roce 2015 bylo nově využito Výběrové šetření pracovních sil, díky kterému je možné odhadnout celkový rozsah pracovní síly vynaložené v kulturních aktivitách, a to jak v institucích s převažující kulturní činností, tak i mimo ně. Z důvodu zajištění vyšší spolehlivosti a odstranění výrazných meziročních výkyvů hodnot za tuto skupinu pracujících jsou data uváděna od roku 2021 jako tříleté klouzavé průměry (tzn. např. hodnota pro rok 2022 je spočítána jako průměr z hodnot roku 2021, 2022 a 2023).

Pro potřeby sestavení účtu se dále využívají různé doplňkové zdroje informací. Některé údaje o zaměstnanosti jsou získávány ze statistiky práce a mezd. Uvedená zjišťování provádí ČSÚ, který také dodává makroekonomická data z národních účtů. Údaje o archivech má k dispozici MV ČR, vybrané informace o kinech Unie filmových distributorů atp.

Informace o některých kulturních institucích a aktivitách nezahrnutých do pravidelných statistických šetření zjišťuje NIPOS u vybraných respondentů jednorázově formou tzv. doplňkových šetření (archivey, amatérská divadla, knižní veletrhy atd.). Od roku 2018 byly takto šetřeny i aktivity související s archeologickými nalezišti, které do té doby v plném rozsahu do kulturního účtu zahrnuty nebyly.

V roce 2020 bylo ukončeno doplňkové šetření údajů o uměleckých řemeslech a od referenčního roku 2021 se umělecká řemesla šetří pomocí ročního podnikového zjišťování P 5-01 ve vybraných třídách CZ-NACE (subjekty do pěti zaměstnanců).

Komplikací mohou být klasifikace podle standardů CZ-NACE, CZ-COICOP či CZ-ISCO. Údaje o kulturních aktivitách jsou často součástí širších položek zahrnujících i jiné činnosti. Pokud jsou data k dispozici samostatně, bývá problémem nedostatečně obsáhlý výběrový soubor pro podrobné analýzy.

Jednotlivé zdroje dat poskytují informace v rozdílných termínech. Některá data potřebná pro sestavení účtu kultury jsou dostupná až více než rok po ukončení referenčního roku. Výsledky roku 2023 jsou proto publikovány v polovině roku 2025. Rozdíly jsou také v kvalitě dat. Nejvyšší spolehlivost mají informace o veřejných výdajích na kulturu, které vycházejí přímo z čerpání veřejných rozpočtů. Naproti tomu výběrová šetření, jako jsou rodinné účty, výběrové šetření pracovních sil či specializované zjišťování Kult (MK) od NIPOS a ČSÚ, vykazují jisté metodické komplikace. Mezi ty patří zejména neúplnost základního souboru respondentů, způsob sestavení výběru, vysoká míra neodpovědí a potřeba následných dopočetů.

Přesto výsledky účtu kultury poskytují ucelený a věrohodný obraz o ekonomice kultury v ČR. Jak ukázala nedávno provedená analýza SWOT, český satelitní účet kultury je v evropském měřítku kvalitní a srovnatelný, ale nedosahuje komplexnosti a inovačního pojetí některých západoevropských států. S větším důrazem na aktuálnost dat, digitální kulturu a regionální členění by mohl mít ještě významnější postavení v tvorbě a hodnocení kulturních politik ČR.